

Abstract

The Church and the cultural institutions supported by the Church militate in favor of permanent education of every category of spiritual sons, with both traditional and modern means: radio, websites. Involving orthodox spirituality in culture and in the domain of permanent education begins in kindergarten or elementary school, with the first religion courses, it continues with the theologian schools on different levels and also through the efforts of Trinitas Cultural-Missionary Institute (which reunites a homonymous Radio station, a Television, a publishing house and printing house) that became increasingly present in the Romanian media.

Rezumat

Biserica și instituțiile culturale sprijinite de biserică militează pentru educația permanentă a tuturor categoriilor de fii duhovnicești prin mijloacele tradiționale dar și prin recursul la mijloace moderne: radio, pagini web. Implicarea spiritualității ortodoxe în cultură și în domeniul educației permanente începe de la grădiniță sau ciclul primar odată cu primele ore de religie, continuă cu școlile teologice de diferite nivele, dar și prin intermediul instituției cultural- misionare Trinitas (ce reunește un Radio, Televiziunea cu același nume, o editură și tipografie) ce se afirmă din ce în ce mai pregnant în peisajul mediatic modern românesc.

În paralel cu formele instituționalizate de învățământ, Biserica a cultivat educația permanentă a tuturor categoriilor de fii duhovnicești, în strânsă legătură cu viața sacramentală. La școala devenirii creștine se poate vorbi de o educație inițială, de încorporare în trupul tainic al lui Hristos, însă atât copilul, cât și tânărul, adultul sau omul ajuns la vârsta a treia sunt mereu în starea de a asimila noi cunoștințe, de a se întări în deprinderile bune și de a trăi experiența tainică a harului divin.

În ultimul deceniu al secolului XX, Mitropolia Moldovei și Bucovinei și-a dezvoltat activitatea educațională destinată generațiilor de credincioși adulți prin înființarea unor așezăminte noi, care să răspundă unor cerințe specifice. Între acestea se află și Institutul cultural-misionar „Trinitas” (editură-tipografie-radio), fondat la 16 iunie 1997.

Deși nou ca instituție, „Trinitas” continuă de fapt activitatea editorială și tipografică începută la Iași cu 360 de ani în urmă. Cu fidelitate față de tradiția Bisericii, „Trinitas” pune în lucrare, alături de mijloacele tradiționale de comunicare a credinței, radioul și paginile web. „Trinitas” își rostuieste o viziune aparte și edifică, încet dar sigur, o mentalitate nouă în ceea ce privește implicarea spiritualității ortodoxe în cultură și în domeniul educației permanente. Prin tot ceea ce face, Institutul „Trinitas” poate fi considerat un veritabil centru de educație a adulților.

Cu toate că astăzi Biserica nu mai ocupă în societate poziția privilegiată pe care o deținea în secolele anterioare, ea reprezintă totuși o instituție respectată și iubită de majoritatea cetățenilor români. Prin școlile teologice de diferite nivele și prin orele de religie din unitățile publice de învățământ sunt asigurate pregătirea de specialitate și formarea continuă a personalului de cult, a profesorilor, asistenților sociali, a restauratorilor, iconografilor, muzeografilor, psaltților și a celorlalți lucrători din domeniul eclezial, precum și inițierea copiilor și tinerilor în cunoașterea și trăirea învățăturilor de credință ortodoxă.

Însă înainte și apoi în paralel cu formele instituționalizate de învățământ, Biserica a cultivat educația permanentă a tuturor categoriilor de fii duhovnicești, în strânsă legătură cu viața sacramentală, urmând cuvântului Mântuitorului Hristos care se adresează sfinților Săi apostoli: *“Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și-al Fiului și-al Sfântului Duh”* (Matei 28, 19).

Tradiția educației permanente în Biserică

Idealul vieții creștine, asemănarea cu Dumnezeu prin fructificarea potențialităților primite la creație de către fiecare ființă umane, presupune un permanent efort de înălțare și autoperfecționare, care se împlinește tainic în sinergia dintre voința liberă și harul Duhului Sfânt. De aceea, la școala devenirii creștine se poate vorbi de o educație inițială, de încorporare în trupul tainic al lui Hristos, însă atât copilul, cât și tânărul, adultul sau omul ajuns la vârsta respectabilă a înțelepciunii sunt mereu în starea de a asimila noi cunoștințe, de a se întări în deprinderile bune și de a trăi experiența tainică a harului divin. Niciodată un credincios nu afirmă că a parcurs până la capăt calea mântuirii, fiindcă întreaga noastră viață este o pregătire pentru Împărăția cerurilor, stare de armonie interioară și comuniune cu Dumnezeu în lumina cea neînserată.

Încă din perioada de început a Bisericii creștine primirea botezului de către adulți era precedată de inițierea în tainele învățurii de credință, educația religioasă-morală fiind continuată apoi prin participarea deplină a noilor membri la întreaga viață liturgică și socială a comunității. Într-o lucrare celebră din veacul al III-lea, Clement Alexandrinul numește Pedagog desăvârșit pe Mântuitorul Iisus Hristos, Cel care conduce pașii creștinilor către viața veșnică. Toți cei care se ocupă cu credința cea adevărată pot fi considerați copii înaintea lui Dumnezeu, pentru că „noi toți cei care urmăm lui Hristos, suntem numiți de Scriptură nu numai copii, ci, în chip alegoric și prunci. Cuvântul este Pedagogul care ne duce pe noi copiii la mântuire” (Pedagogul I, 5,23).

Activitatea liturgică și cele două proiecții principale ale ei (culturală și social-filantropică) reprezintă și în zilele noastre forme ale educației permanente, care situează Biserica în câmpul dezvoltărilor pedagogiei moderne privind educația adulților. Formarea personalității religioase-morale a credincioșilor se află mereu în simbioză cu educația pentru valorile binelui și frumosului și cu participarea dinamică la viața comunitară. În formele tradiționale practicate de Biserică pentru educația adulților pot fi ușor identificate coloanele fundamentale ale educației: a învăța să știi, a învăța să faci, a învăța să fii, a învăța să trăiești împreună cu ceilalți.

Biserica educă prin sfintele slujbe, prin arta specifică locașului de cult, prin împărtășirea tuturor credincioșilor din același sfânt Potir, prin ascultarea și trăirea cuvântului Evangheliei în contextul societății de azi.

Biserica împacă pe oameni cu Dumnezeu în Taina Mărturisirii păcatelor și îi ajută să-și construiască echilibrul interior în universul valorilor creștine. Biserica reconciliază pe cei învrăjbiți și îi îndeamnă pe toți fiii ei să pună în lucrare temperanța, altruismul și generozitatea, îi învață dialogul și respectul pentru semenii.

Biserica sensibilizează pe oameni față de suferințele și greutățile celorlalți și consolidează spiritul comunitar prin rugăciunea de obște și prin angajarea în activități comune culturale și de înțajutorare a celor nevoiași.

Sprijinindu-se pe formele ei tradiționale de educație religioasă-morală a adulților, Biserica a manifestat întotdeauna deschidere și receptivitate pentru noile mijloace de comunicare socială. În spațiul românesc este unanim recunoscută contribuția Bisericii ortodoxe în domeniul educațional de-a lungul istoriei: înființarea primelor școli, promovarea culturii românești prin tipărituri, editare de carte în limba neamului, presă bisericească, artă de inspirație creștină.

Diaconia educațională a Bisericii în societatea de azi

În ultimul deceniu al secolului XX, Mitropolia Moldovei și Bucovinei și-a dezvoltat activitatea educațională destinată generațiilor de credincioși adulți prin înființarea unor așezăminte noi, care să răspundă unor cerințe specifice: Institutul cultural-misionar „Trinitas” (editură- tipografie- radio), Biblioteca ecumenică „Dumitru Stăniloae”, Institutul ecumenic „Sf. Nicolae” și Centrul de pelerinaje „Sf. Parascheva”- Iași, Academia pentru mireni „Sf. Ioan”- Mănăstirea Neamț, Centrul cultural-pastoral „Sf. Daniil Sihastrul”- Durău, Centrul cultural-filantropic „Ion Pilat”- Miorcani ș.a. Acestea sunt roadele programului de înnoire instituțională al I.P.S. Mitropolit Daniel, care afirma la începutul arhipăstoririi sale la Iași că alături de grija față de învățământul teologic și religios va promova dialogul cu societatea și cultura contemporană. Textual, înaltul ierarh spunea: *«O altă preocupare constantă va fi legătura fecundă dintre credință și cultură, mai ales acum când, după aproape jumătate de secol de dictatură ateistă, cultura românească are nevoie de un suflu ce nu poate veni decât dintr-o credință reînnoită, fapt ce la noi s-a petrecut prin suferință și speranță. Dacă “sufletul culturii este cultura sufletului”, cultura fără credință în valoarea unică și eternă a omului creat după chipul lui Dumnezeu nu poate înălța pe om la înălțimea vocației sale și nu-i poate satisface dorul său după eternitate, înscris în ființa sa și presimțit, adesea implicit sau discret, în mai toate operele de artă și de cultură autentice»* („Teologie și Viață”, an LXVI (1990), nr. 4, p. 34).

Astfel, se poate constata că deși noile instituții enumerate mai sus au domenii diferite de activitate, ele au comună preocuparea de a contribui la educația permanentă a tuturor generațiilor de credincioși, în conformitate cu valorile spiritual-morale și cultural-artistice creștine și românești.

Institutul „Trinitas” în peisajul mediatic românesc

Prezență bisericească în lumea comunicării moderne, Institutul „Trinitas” reunește într-o structură unitară, la Mănăstirea Golia din Iași, editura mitropolitană, tipografia și postul de Radio.

În Decizia mitropolitană din 16 iunie 1997, de înființare a Institutului cultural-misionar „Trinitas”, sunt expuse rațiunile actului fondator: necesitatea intensificării activităților de promovare a credinței și a vieții creștine ortodoxe, realizarea educației moral-religioase a credincioșilor, prin cunoașterea culturii creștine și românești, promovarea dialogului și cooperării pe plan național și ecumenic.

În articolul 1 din Statut se precizează că Institutul își desfășoară activitatea pe principiul fundațiilor culturale, în conformitate cu Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, Regulamentul pentru administrarea bisericăști și legile române în vigoare, fiind organizat ca subunitate a Centrului eparhial Iași, non-profit, fără personalitate juridică proprie.

Obiectivele Institutului cultural-misionar „Trinitas” sunt formulate în articolul 3 din Statut:

- a) promovarea credinței și vieții creștine ortodoxe;
- b) realizarea educației moral-religioase;
- c) promovarea culturii creștine și românești în context național și internațional;
- d) promovarea activităților social-filantropice ale Bisericii;
- e) promovarea dialogului și cooperării pe plan național și ecumenic pentru apărarea demnității umane.

Pentru realizarea obiectivelor stabilite, „Trinitas” are la dispoziție mijloace specifice: editarea, tipărirea și răspândirea cărților de slujbă și de rugăciuni; de învățatură creștină ortodoxă; editarea, publicarea și răspândirea literaturii bisericăști și laice care contribuie la formarea deprinderilor moral-religioase ale credincioșilor și la cultivarea valorilor creștine; organizarea de emisiuni radiofonice pe problematici diverse ale vieții și credinței creștine ortodoxe; actualizarea paginilor web ale Mitropoliei.

„Trinitas” se afirmă tot mai deplin ca o voce distinctă în peisajul mediatic modern. Editura și tipografia realizează împreună o bogată producție de carte, reviste, pliante, calendare, ilustrate, precum și două publicații periodice: buletinul oficial „Candela Moldovei”; revista de gândire și spiritualitate „Teologie și Viață”.

Acordarea licenței de emisie nr. R/216 la 9 iulie 1996 pe frecvența 92,70 MHz a constituit o premieră în domeniul mass-media pentru că Arhiepiscopia Iașilor devenea astfel prima unitate bisericească ortodoxă care își organiza propriul post de radio. În peisajul mediatic național inițiativa Mitropoliei din Iași a fost primită cu interes și entuziasm. Totodată se împlinea triada cultural-misionară: editură- tipografie- radio.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist aprecia în cuvinte deosebit de calde înființarea postului de radio „Trinitas”: *„Capitala Moldovei, orașul Iași, a răspândit întotdeauna lumină, nu numai în țară, dar și în Ortodoxie în general. Și mănăstirile ieșene au devenit leagăne de cultură, de răspândire a cuvântului lui Dumnezeu, dar și a valorilor Ortodoxiei întregi, de acolo din cetatea Moldovei, de la Iași”* (Candela Moldovei, an VII, nr. 5/mai 1998, p. 14).

Parte integrantă a Institutului cultural-misionar „Trinitas”, postul de radio cu același nume își are sediul în incinta Mănăstirii Golia, birourile redacționale și studioul principal de emisie „Alpha” fiind amplasate în secolarul Turn al Goliei, simbol al perenității și înălțării spirituale.

Începând cu data de 17 aprilie 1998, postul de radio „Trinitas” emite 24 de ore din 24, programele difuzate având un caracter bisericesc, cultural-misionar și educativ. Spiritul emisiunilor este însă irenic și ecumenic. Principiile generale ale comunicării sunt orientate către dialog și cooperare în vederea înnoirii vieții creștine, a societății românești și a deschiderii spre valorile spirituale europene și universale. La microfonul postului de radio „Trinitas” s-au aflat în cei doi ani de activitate, numeroase personalități bisericești și civile din țară și din străinătate.

Prin cele 4 departamente (teologic, muzical, cultural, actualități) radio „Trinitas” acoperă o zonă largă de preocupări și se adresează tuturor categoriilor de credincioși. Grila de programe este adaptată, periodic, nevoilor pastoral-misionare și contextului moral-social în care își desfășoară Biserica lucrarea sfințitoare și filantropică.

Ascultătorii pot audia zilnic Sf. Liturghie, transmisă de la Catedrala mitropolitană, slujba de seară și miezonoptica, precum și programe speciale de educație muzicală, emisiuni de muzică sacră, de folclor românesc și de muzică clasică. Între emisiunile realizate de departamentul teologic menționăm aici: „Viața Bisericii” (prezintă evenimente deosebite, aspecte și realizări din lucrarea pastoral-misionară a parohiilor și protopopiatelor); „Theologia” (dezbateri privind implicarea Bisericii în cultură și în viața societății); „Cuvintele credinței” (lecturi din Sf. Scriptură și din scrierile Părinților bisericești, comentarii biblice, exegeze și meditații duhovnicești); „File de istorie” (emisiuni de istorie bisericească și națională); „Mari duhovnici în dialog” (oferă sfaturi și modele duhovnicești din zilele noastre); „Fenomenul religios” (cunoașterea învățăturii Bisericii și informarea credincioșilor despre noile curente și mișcări religioase).

Departamentul cultural dezvoltă legături de cooperare spirituală cu alte instituții și activități din societate: „Părinți și copii” (dezbateri privind familia creștină, promovarea modelelor de conduită morală și profesională); „Valori culturale românești” (prezintă ascultătorilor mari personalități ale culturii românești de ieri și de azi, în perspectiva relației dintre religie și cultură); „Credință și sănătate” (sfaturi practice pe teme medicale, dezbateri privind profilaxia bolilor, prezentarea activității AMFOR- Asociația Medicilor și Farmaciștilor Ortodocși din România); „Iubirea aproapei” (programe consacrate operei filantropice a Bisericii și a altor instituții de caritate); „Vârstele tinereții” (o emisiune pentru tineri și pentru problemele lor cele mai arzătoare); „Meridiane culturale” (invitație la itinerarii spirituale în alte culturi, din perspectiva culturii românești); „Etnografie și folclor” (emisiune dedicată prezentării sărbătorilor creștine, datinilor și tradițiilor, în viziunea populară și religioasă).

Emisiunile de actualități mediatizează evenimentele bisericești dar cuprind și informații utile, obiective, despre manifestări culturale sau evenimente importante din viața orașului.

Noile tehnologii de comunicare au fost însușite rapid, astfel încât „Trinitas” a intrat curând și în rețeaua Internet. În anul 1996 a fost creat nucleul unui website vizitat astăzi de „navigatori” de pretutindeni, *golia.ro*. Au fost dezvoltate apoi alte adrese specifice activităților Mitropoliei: *mmb.ro*, cuprinzând date și imagini referitoare la organizarea Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, bogate informații istorice și de actualitate despre biserici și mănăstiri, aspecte din activitatea cultural-misionară și social-filantropică a Bisericii ș.a.; site-ul *trinitas.ro* conține informații despre cele mai recente apariții editoriale, despre serviciile tipografice și despre programele radiofonice de la „Trinitas”. Buletinul oficial „Candela Moldovei” poate fi lecturat în această pagină web atât în limba română cât și în limba engleză. Auditorii care dispun de mijloacele tehnice necesare, pot recepționa prin Internet, din orice parte a planetei, emisiunile postului de radio „Trinitas”.

Institutul „Trinitas”, centru de educație a adulților

La o evaluare a tot ceea ce înseamnă astăzi Institutul cultural-misionar „Trinitas” constatăm că pot fi enumerate multiple și valoroase împliniri. De asemenea, realizările de până acum deschid noi posibilități de amplificare și perfecționare a activităților. „Trinitas” își rostuiește o viziune aparte și edifică, încet dar sigur, o mentalitate nouă în ceea ce privește implicarea spiritualității ortodoxe în cultură și în domeniul educației permanente.

Datorită funcționării în incinta unei mănăstiri vii, cu o viață liturgică bogată, Institutul respiră el însuși bucuria cotidiană a rugăciunii. Zidurile mănăstirii Golia concentrează activitatea către dimensiunea interioară, duhovnicească a vieții însă nu izolează ci mai degrabă creează posibilitatea reflexiei și analizei cursului evenimentelor, dincolo de tumultul heracleitic al orașului.

Institutul cultural-misionar „Trinitas” este o instituție aparte în domeniul comunicării de masă din România. Deși utilizează aceleași mijloace de comunicare și este deschis către înnoirile tehnologice, „Trinitas” își păstrează particularitățile proprii, prin legăturile de profunzime cu tradiția Bisericii. Fără a se angaja în concurența care există pe „piața informațională” de azi, „Trinitas” se afirmă ca o voce distinctă în mass-media românească, tocmai prin fidelitatea față de mesajul Evangheliei, transmis în continuitatea neîntreruptă a Sfintei Tradiții, și prin dorința de a înduhovnici comunicarea mediatică. Într-o lume grăbită, aflată în stare de tranziție, trăind dramatic sub semnul confuziei între bine și rău, „Trinitas” promovează valorile morale creștine ca principii de bază ale împlinirii persoanei umane în relație cu Dumnezeu și ca fundamente ale vieții sociale.

Prin tot ceea ce face, Institutul „Trinitas” poate fi considerat un veritabil centru de educație a adulților. Emisiunile postului nostru de radio îndeplinesc pentru mulți ascultători din generațiile de peste 35 de ani rolul profesorului de religie care le-a lipsit în anii școlarității primare, gimnaziale și liceale. Valoarea formativă a programelor muzicale, literare sau de actualități a fost adesea apreciată de numeroși prieteni ai Radioului. De multe ori ascultătorii fideli participă „în direct” la programe de dezbateri și schimburi de idei, comunicarea realizându-se astfel la nivel multidirecțional.

Cărțile, revistele, pliantele și celelalte imprimare realizate la „Trinitas”, casetele audio/video, înregistrările pe CD-Rom sau pe alte suporturi moderne de muzică religioasă, conferințe, predici, filme sunt puse la dispoziția parohiilor și mănăstirilor dar și a tuturor formatorilor și instituțiilor care au ca obiectiv educația adulților.

Împreună cu instituțiile implicate nemijlocit în procesul educativ, în contextul globalizării economice și pluralismului cultural, Institutului cultural-misionar „Trinitas” participă activ la edificarea societății educaționale din mileniul trei.

Bibliografie

L'initiation chrétienne. Textes recueillis et présentés par A. Hamman, 1980, Desclée de Brouwer, Paris;
Clement Alexandrinul, 1982, *Scrieri*, partea I, colecția «Părinți și scriitori bisericești», București;
Ion Bria, 1996, *The Liturgy after Liturgy after the Liturgy: Mission and Witness from an Orthodox Perspective*, WCC Publications, Geneva;
Jacques Delors (coord.), 2000, *Comoara lăuntrică: Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI*, Ed. Polirom, Iași;
Teologie și Viață, an LXVI, 1990, nr. 4;
Candela Moldovei, 1998-2002.